

*Akik nem tudják mi fán terem a szemérem
avagy*

Escobár atya látványos feltámadása

*Széljegyzetek a budapesti pörnek nevezett csapnivalóan rossz,
botrányos színi előadáshoz*

(Részlet a szerző rövidesen megjelenő könyvéből)

E sorok írója nem jogászember. Foglalkozásszerűen a saját és mások képzeletének teremtményei körül tevékenykedik. S neki, úgy találja, megvan minden oka rá, hogy tisztán szakszerűen is, szakmai szempontból is szemére hányja a budapesti per rendezőinek, hogy szemmel láthatóan, szembeszökően hanyagul dolgoztak, úgy a részletek, mint a kompozíció szempontjából. Most már persze ők is tudják, amit azonban már előbb kellett volna tudniok, hogy nem olyan könnyű dolog ám megszerkeszteni egy regénycelegményt. Rossz műkedvelők mindig alábecsülik a nehézségeket. S nagy nehézségeket kell legyőzni, hogy a képzelet teremtményei élethűeknek hassanak, vagy hogy avval a szép orosz terminológiával „pravdopodobie”-et érjenek el. Nehogy valaki azt higgye, hogy az orosz kifejezést azért emlegetem, hogy fitogtassam szerény nyelvismerefeimet: a budapesti per scenáristái számára az orosz kifejezés familiárisabb, mint a magyar s ezért, tisztán előzékenységből említettem meg.

Ha nem vesszük figyelembe a lehetőséget, hogy ezek a scenáristák szántszándékkal dolgoztak ilyen rosszul, a szándékkal, hogy botrányosan rossz rendezésük kompromittálja megbízóikat, ha nem vesszük figyelembe a lehetőséget, hogy ezek a scenáristák maguk is sötétben bujkáló trockista összeesküvők — ami esetleg egy jövődöbéli szenzációs per alkalmával fog kiderülni — ha ettől a lehetőségtől elttekintünk, meg kell állapítanunk, hogy azok akik „kidolgozták” a pesti pert, alábecsülték a gondot és fáradságot, amit egy közepes minőségű detektív-regénynek a megszerkesztése is feltétlenül megkövetel.

De talán nem dilettantizmus és nem is sötétben bujkáló trockisták az oka, hogy ilyen botrányosan, állátszóan rosszul volt rendezve a budapesti per. A harmadik lehetőség ebben az esetben is fennáll. A Szentszéknek ősi gyakorlata, hogy olyan „igazságokat” nyilvánít ki, amelyek kihívása az emberi értelemnek. A Szentszék dogmái feltűnnek minden logikát. Miért? Azért, hogy megalázzák a bűnös emberi büszkeséget,

hog megöljék az emberben az észbe vetett hitet, az emberi méltóságot, az önállóságot, hogy megbélyegezzenek minden ellenállást a Szentszék hatalmával és tekintélyével szemben. A cél, olyan híveket nevelni, akik feltétlenül és gondolkodás nélkül engedelmesek. Ez volt a Szentszék gyakorlata ősidők óta.

Vajjon nem volt-e ez a per szándékosan, egyenesen azért ilyen átlátszóan bután megrendezve, nem volt-e ebben a perben majd minden szó, vád és önvád azért olyan csattanós arculütése minden logikának, hogy a kommunisták megtanulják, hogy igazság, logika, jog és értelem a semminél kevesebbet számít, hogyha szófogadatlanságról, hogyha a Nagy Parancsolónak a parancsairól van szó? Tudni kell a hívőknek s ha nem tudják, hadd tanulják meg, hogy minden lehetséges igazság, érdem, tanúság és minden logika ellenére Jehova teszi, amit akar és ha akarja, akkor elrendeli teljesen értelmetlen vádak és önvadak szavalását. Minden fej hadd tudja, hogy akasztófavirággá válhat. A Nagy Parancsolótól függ s csak tőle, hogy vállakon maradnak-e vagy lehulnak a fejek, bárki feje is. Miért? Azért, mert Jehova az Jehova és szolgálni kell neki, engedelemben és rettegésben — rettegésben és gondolkodás nélkül.

Ami bírósági tárgyalás neve alatt Budapesten megrendezettett, még csak detektívregény karrikaturájaként se érne feleltetést se. Karrikaturának lehet mindentféle szemmeláthatóan valószínűtlen kitalálásokkal szórakoztatni, de akkor előfeltétele a sikernek a szellemesség. Ezek a rendezők azonban, ezek a szerzők, hogy dolgoztak ők? Ha az ember csak futó pillantást vet az ő rosszul dramatiszált rossz ponyvaregényükre, minden épeszű ember csak egy dolgon fog gondolkodni s csak egy kérdést lesz nehéz eldöntenie, a kérdést: vajjon a szerzők abból indultak-e ki, hogy én, a közönség, félkegyelmű vagyok vagy pedig maguk a szerzők félkegyelműek?

Egy azonban bizonyos: alábecsülték szennyes iparuk nehézségeit. Úgy képzelték, ki kell gondolni csak valamit cselekményt, amely megfelel a Tájékoztató tróda irányzatának, eköré a cselekmény köré csoportosítani az alakokat, akik szófogadóan mindent „vallanak”, amit a szerzők előírnak nekik — és minden rendben lesz, hogy csak úgy ragyog.

Ami magát az elgondolást illeti, el kell ismerni, hogy ha nem is eredeti, ha csak utánzata is a moszkvai pereknek, önmagában mint elgondolás nem éppen ügyetlen — de mit ér az elgondolás! A kivétel a döntő s a kivétel az olyan kontár kezekre vallott, hogy minden kritikán alul maradt. Az elgondolás, no igen, az nemcsak hogy nem volt ügyetlen, az elgondolás majdnem kitűnő volt. Mert gondoljuk csak meg: azok a bizonyos hírhedt levelek, „elvtársi” kritika a munkásmozgalom legnagyobb élő autoritásának aláírásával, a következő lépés aztán, a fokozás, a hírhedt Határozattal a jugoszláv kommunista pártban uralkodó állapotról és aztán állandó fokozással, mindig hevesebben, mindig támadóbban, mindig kevésbé „kritikusan” és mindig inkább veszett, mindig inkább tájékozó fenyegetődzésekkel egész a diplomáciai jegyzékekig, melyek „megcáfolhatatlanul” megállapították, hogy Jugoszlávia átpártolt az imperialisták táborába, sőt mindig is ott volt, hogy az egész Népfőszabadjító háború, amennyiben egyáltalán volt valami ilyen,

puszta csalás volt, hogy Jugoszláviában végül is a fasiszta Gestapo rendszer lett bevezetve, hogy Jugoszláviában jaj a kommunistáknak, mert ott csak a kapitalistáknak és a kulákoknak nyílik minden virág, hogy Jugoszlávia az emberi haladás, a béke s általában az emberiség és különösképen a Szovjetunió és a népi demokráciák esküdt, nacionalista ellenségei kormányozzák.

Ha nem használ a baráti kritika, akkor jön a felszólítás „az egészséges elemekhez” s ha még erre se senki még a füle botját se mozgatja, akkor egyre emeltebb hangon egyre vadabban hangzik a szó, a vádak aszerint nőnek, aszerint válnak mindig sötétebbé, amily mértékben bizonyulnak hatástalanoknak — illetőleg hatásosnak, de nem a kívánt irányban, hanem ép ellenkezőleg, mert mióta ez a zenekar itt Jugoszlávia körül megzendült, az emberek, a nép itt csak még elszántabban, még makiacsabbul folytatja útját, melyen a párt és Tito a vezetője.

Mármost mit lehet kezdeni ilyen megátalkodott néppel? Mit lehet kezdeni egy néppel, amely nem akar a halálba táncolni még akkor se, ha Moszkvából hangzik is a hívogató füttyszó? Erre a népre hiába apellálnak, a vad koncertnek dirigensei módszerrel változtatnak. Illetőleg a dirigens módszerelenné válik, elveszti a fejét, mérgében toporzékol és összevissza hadonászik. Hírek jelenek meg, mint például 1949. augusztus 26-ikán a Magyar Nép című napilap első oldalán óriási betűkkel, a lap első oldalának egy negyedét foglalja el maga a cím:

Náci recept szerint

TITO GYUJTATTA FEL
A PARTIZÁNKA HAJÓT

S a vastagbetűs cím alatt mintha valaki halálos lázban félrebeszélne, halmozása a szörnyűségeknek, esztelenül minden logika nélkül csak azért, hogy üvöltjön s a végén a megállapítás, hogy a Partizánkán kívül Tito még felgyújtatta éspedig pontosan augusztus 17-én

Trieszt jugoszláv ellenőrzés alatt álló övezetében a hatalmas magtárakat, ahol — s ez most már kisebb de dúlt betűkkel van szedve — óriási mennyiségű gabona veszett el, s a végén kiderül, hogy ellentétben a cikk kezdetével, ahol az áll, hogy mindezeket a kétségtelenül érdekes híreket Washingtonból jelentik, a hírek forrása „egy albán lap”.

Ez az, amit a tehetetlen düh deliriumának lehetne nevezni. Mint-hogy magában Jugoszláviában e fülsiketítő láрма, blokád és háborús fenyegetések ellenére még mindig tovább tart sőt fokozódik a szocialista építés munkája, épülnek az új üzemek, vízierőművek, lakóházak, utak, vasutak és szaporodnak továbbra is a parasztszövetkezetek és még mindig a legkisebb jel sem mutatkozik arra, hogy ez ország népének kedve volna öngyilkossághoz, nem maradt más hátra, mint megkísérelni, hogy, mint a középkorban a bélpoklosokat, elszigeteljék a világtól többi szabadságszerető népétől ezt a megátalkodott, makacsul süket illetőleg nagyon is jól halló népet, az eretnekeknek ezt a népet. Hogy lehet ezt elérni? Azt a látszatot kell teremteni, meg kell próbálni elhívetni a világgal s különösen a jugoszláv ragálytól első sorban veszé-

lyezettett szomszédnépekkel, hogy semmiféle veszély nem akkorá veszély a világ boldogulása szempontjából, mint a szófogadatlán Jugoszlávia. Meg kell próbálni elhítenni, hogy ez a Jugoszlávia minden veszélynek a középpontja, tűzfészek, amely fenyeget mindent és mindenkit, hogy ez a Jugoszlávia alattomban arra készül, hogy rabigába döntse, gyarmatává tegye valamennyi kezeügyébe eső országot és azokat is, akik némileg távolabb vannak tőle.

Hogy lehet azonban ezt bebizonyítani, amikor az összes tények arról beszélnek, hogy ez a Jugoszlávia semmiféle megfestésülése a gonosz lelkeknek, nem megszállottja az ördögnek, hanem közönséges földi ország, amelyben nem közönséges szívóssággal építenek új, szabad szocialista életet és kultúrát a békének és a testvéri együttműködésnek mély vágyával. Hiszen egy országról van szó, mely az elmúlt háborúban minden tíz lakosa közül egyet elvesztett a harcban a háború ellen, a harcban a népek békéjéért, egy országról van szó, mely, miután példátlan nehéz harcban felszabadította magát, úgy lobog benne az építés, az építő élet szeretete és akarata, az építő cselekvés vágya, hogy csak egyet akarhat: békét és testvéri együttműködést szabad népek között a maga szabadságában.

Amit el kell hítenni, az éppen az, hogy a tények amik félreérthetetlenül így és nem másképp beszélnek, csak ördögi káprázat, szemfényvesztés és hogy ezt el lehessen hítenni a világgal, arról kell meggyőzni a világot, hogy ennek az országnak a vezetői személyszerint, jellemüknek fogva születésük óta veszedelmes, alávaló képek, mindennek és mindenkinek ellenségei, kibérelt lelkiismeretek, összeesküvők és hélpróbás árulók s lehetőleg passzionátus gyilkosok is.

A középkori perekben az inkvizítoroknak sikerült tanukra szert tenniük, akik saját szemükkel látták, hogy a boszorkánysággal gyanúsított nőszemély titokban randevura ment az ördöggel, látták, amint a boszorkány cirógatta, ölelte a sötét ördögöt, hallották a boszorkány beszélgetését az ördöggel és még azt is sikerült hallaniuk, hogy beszéltek meg a boszorkány és az ördög a vetés, a falu, a város vagy a világ elpusztításának legalkalmasabb módzatait. Az inkvizítoroknak sikerült találnia, akik megesküdtek rá, hogy láttak ilyen összejöveteleket és saját fülükkel hallottak ilyen kedélytelen megbeszéléseket.

A budapesti per rendezői arra a genialis ötletre jutottak, hogy nem fogják beérni tanukkal, akik csak közönséges halandók. A boszorkány ellen, a boszorkányok ellen magának az ördögnek, az ördögöknek kell a bíróság előtt tanúskodniuk. Magának az ördögnek kell bevállania, hogy állandó összeköttetésben volt a jugoszláv bösz lelkekkel, az ördögnek magának kell a népi bíróság előtt megjelennie és hosszában-széltében és minden részletében mesélnie a különböző titkos összejövetelekről, amik az ördög és jugoszláv állam, a jugoszláv kommunisták vezetői közt lejátszódtak. A logika a következő volt e genialis újításban: ha az ördög maga mondja, hogy ezek a jugoszláv bösz lelkek az ő hívei, barátai, régi munkatársai sőt felbujtói, mert ezek a jugoszláv bösz lelkek még az ördögnél is feketébbek — akkor nem kell semmiféle további

bizonyíték, akkor megdönthetetlenül bebizonyított, hogy Jugoszlávia minden vezetői személyisége rossz lélek, gonosztevő.

Az egyetlen probléma s ez könnyen megoldható: odaferemteni a népi bíróság elé a megtestesült alávalóságot, az ördögöt. A problémát, ezt a problémát a naiv rendezők úgy oldották meg, hogy a szerencsétlen Rajk épúgy, mint Pálffy és a többiek, mind fennszóval bizonyítgatják, valósággal kapacitálnak bennünket, hogy elhiggyük, hogy nincs bennük árnyéka se semmi emberinek, ők csak alávalók, árulók, kémek, ők maguk mondják, hogy megérdemelnek minden rosszat, megvetést és bitófát.

Így fogta fel a feladatot, a rendezés célját a magyar sajtó is, mely a per egész ideje alatt bővelkedik a „költői számyalású hangulatleírásokban”. Így például Boldizsár Iván államtitkár úr a Független Magyarország szeptember 19-iki számában két oldalt betöltő hangulatsíkcikkant s cikkantás közben szépen kifecsegi a per célját:

„Mindaz, amit az utóbbi időben a Szovjetúnió diplomáciai jegyzékeiben, Rákosi Mátyás beszédeiben a Tito-klükk árulásáról hallottunk, az most megelevenedik, az elvi kijelentések dramatizálódnak, az árulás jelenetekre osztódik...”

Azután következik az ördög-propaganda. Boldizsár Iván ilyeneket ír:

„... ebben a pillanatban nyílik az ajtó, liláskék fegyőregyenruha és mögötte feketében Rajk, Pálffy, Brankov... Ahogy ezek most egy pillantással végignéznék a tárgyalótermen, gyűlölködve és mégis fölényt és közönbösséget tetteve, abban benne van egész lényük... Vajjon egyáltalán éreznek-e ezek az emberek valamit?... Ez az ember itt a mikrofon előtt nyugodt és gondosan megfogalmazott mondatokban szemrebbenés nélkül vallja be... Normális emberi agy, normális lelkiismeret még felfogni se képes azt, amit ez a választékos modorban beszélő egyén (Rajk) itt felsorol és bizonyít. Tizenegy óra felé jár az idő, sokan a buffet-be mennek. Az egyik magyar íróit invitálok. „Nem tudok enni — mondja — Ha most egy falatot lenyelnék, felfordulna a gyomrom.”

Ennek a magyar írónak tökéletesen érthető az étvágytalansága, különösen akkor, ha még azt is, tapasztalatból esetleg előrelátta, hogy miket fog írni másnap a Független Magyarországon vezércikk helyén ez az ostoba, kulturálatlan Boldizsár Iván, akinél ilyen megállapításokra is akadunk. Az alcím: „NEMZETKOZI TÁVLATOK.” Így, csupa nagybetűvel s aztán a szöveg s ez nem tréfa, szószerint ezt írja:

„Az émyegésnek csak az elején vagyunk. Eddig csak azt láttuk, hogy egy ember mélyebbre sülyedhet, mint a dantei fantázia. (!) A középkor bűnősei iskolába járhatnának ezekhez az árulókhoz.”

Ebben a sefüle-sefarka megállapításban az egyetlen érdekes, hogy az államtitkár úr is a perrel kapcsolatban a középkort asszociálja, az inkvizíciót és a boszorkánypereket.

Egy másik magyar lap, a Magyar Nap szeptember 18-ikán ugyanígy az ördögpropagandában versenyez Boldizsár kollégájával:

„Rajk szinte élvezettel ropogtatja a szót: arról beszél, hogyan sikerült kétszáz építómunkást a rendőrségre juttatni. Most büszkélkedik: azt magyarázza, hogy nemcsak együttműködött Pálffyval, de utasításokat is adott neki. Büszkélkedik vele, hogy ő volt az árulók között a legaljasabb áruló, a príbékek között a főpríbék... Ez a Tito-féle, Rajk-féle politikai ábécé, a munkások és dolgozó parasztok legyilkolása, a tőkés uralom visszaállítása, dühödt vicsorgó szovjetellenesség, állati nacionalizmus.”

S aztán az ördögpropaganda a közvetlen vádlottakról átsiklik a közvetett vádlottakra. Ebben excellál a magyar dolgozók pártjának központi lapja, a Szabad Nép, mely szintén a per idején vezércikk helyén nagyban kultiválja „a színes hangulatképeket”, így például szeptember 21-ikén a kurzívval szedett a lap első oldalát díszítő „lírikus” elmélkedésben ilyeneket olvashatunk:

„Elvetemültség szempontjából nincs mit választani a Rajk-banda tagjai között: mindig az a legromlottabb, leggonoszabb, aki éppen beszél, aki éppen tanúságot tesz arról, hogy milyen vámpírok (megint a középkor!) (az író megjegyzése) tenyésznek az imperializmus büzlő mocsarában. TITO IS ILYEN VÁMPIR.”

Az eredetiben is csupa nagy betűvel van szedve az utolsó mondat s közben aztán egy kis szerény öndícséret, mely e szomorú keretek közt is ellenállhatatlanul komikusnak hat: „Tudtuk már Rajk vallomásából, hogy Rankovicsnak semmi se okozott olyan gondot, mint a magyar nép, a magyar kommunisták legjobb vezetőinek tekintélye, tudása, határozottsága, bátorsága.”

A Szabad Szó című napilap is retteg a gondolattól, hogy lemaradhatna az ördögpropaganda versenyében. Szeptember 17-én szintén lírikus hangulatcikket közöl a vezércikk helyén. Mindjárt az első mondat így szól: „A nép bírái előtt állnak most a nép farkasai... Végtelen cinizmus villószik fompán Rajk és bűntársainak szeméből... A gaztetek végtelen láncra pereg Rajk László szájából, mindent beismer, amit a nép vádirata terhére rótt. De mit is tehetne?” — kérdi a cikkíró és költői lendülettel egyszerre a nép farkasait patkányokká alakítja át és egy hihetetlen s eddig ismeretlen felfedezésre jut a patkánypszichológiát illetően. Megtudjuk, hogy a patkány tulajdonsága, hogy halála előtt ép csak hogy nem hív papot. Aki nem hiszi, olvassa el a Szabad Szó szeptember 17-iki számában az első oldalon, hogy mit tesz a patkány, ha a fogóba szorul? Szűköl és — mégegyszer számba veszi életét.”

E sorok írója eskü alatt állítja, hogy mindez vastag betűkkel így áll nyomtatva a magyar nép nehéz munkájával, a magyar nép pénzével fizetett magyar újságban. Azt is olvashatjuk ugyanebben a cikkben, hogy a cikk írójának víziói vannak: „Rajk háttal áll a közönségnek és időnkint úgy tetszik, mintha tarkójáról Tito arca meredne vigyorgón felénk.” S lírikus elragadtatásában továbbra is valószínűleg még a patkányhasonlat hatása alatt tovább fantáziál: „Rajk a népek ragadozóinak mocskos keze volt, veszedelmes kéz, mely mérget párolog... gonosztevők, akik nem akarnak egyebet, csak vétkezni, minél többet vétkezni a világ ellen...”

Ha ezek után most még valaki kételkedik benne, hogy az ördög maga áll a saját személyében a budapesti népbíróság előtt, akkor olvassa el magukat a „vallomásokat” s látni fogja hogy azok csakugyan úgy vannak megszerkesztve, hogy az ördög se festhetne magáról szörnyűbb képet, mint maguk a vádlottak.

Tehát maga az ördög, ördögök maguk vallanak először arról, hogy ők ördögök s arról, hogy a jugoszláv állam vezetői varázslók, akik velük szűrték össze a levelet. Ezzel aztán be van bizonyítva, hogy csakugyan a jugoszláv állam és pártvezetői a Sátán gyermekei, mert ime a Szabad Nép már a vádirat nyilvánossághozatala után, még a tárgyalás megkezdése előtt, már „Ítélet a nép” című vezércikkében az ördögök vallomását egyszereűen abszolút bizonyítékoknak hirdeti. „A cáfolhatatlan vádak, az ezeryi bizonyíték és terhelő adat” — így ír a Szabad Nép már szeptember 16-án a vezércikkében, melyben azt is megtudjuk, hogy Jugoszláviában „a Gestapo rendszer borzalmaait utánozzák sőt fokozzák” s hogy másrészt, ami Magyarországot illeti, ott a Rajk-perrel kapcsolatban „hatalmas pártunk bölcs vezére, Rákosi elvtárs ünneplésétől zeng az ország.”

Az egész színelőadás szerkezetében kiindulóponttul az szolgál, ami a spanyolországi szabadságharcosok franciaországi internálótáborában történt. Ez az esemény az egész épület alapja, mert Rajknak ezekben a táborokban kellett összeköttetést találnia százötven jugoszláviai szabadságharcossal, akiket a Gestapo a maga szolgálatába állított és mint a maga ügynökeit küldött haza Jugoszláviába. Az elgondolás kitűnő, teljesen a fentebb említett crescendo szellemében. Mert míg az orosz kommunista párt központi vezetőségének 1948. május 4-i hírhedt levelében még csak arról van szó, hogy a lengyel, csehszlovák, magyar, román, bolgár és albán kommunista pártnak az érdemei és sikerei nem kisebbek, mint a jugoszlávé, itt már egy jelentékeny lépéssel tovább haladnak a fokozásban, itt már azt sejtetik, hogy a jugoszláviai spanyol harcossok, akik a Népfelszabadító háborúnak a szervezésében elől jártak, akik a maguk Spanyolországban szerzett háborús tapasztalatait oly eredményesen használták fel a jugoszláviai népfelszabadító háborúban Tito vezetése alatt, ezek nem szervezték a fegyveres ellenállást, az antifasiszta háborút — a fasiszták ellen, hanem a Gestapo rendelkezésére. Ez a tézis, amely a vádiratban még csak nagy vonalakban szerepel, a pernek nevezett színelőadás folyamán szélteben-hosszában ki lesz mélyítve, fel lesz dolgozva, úgy hogy a végén, ép e perben elhangzott „vallomások” alapján — maga a Sátán mondja, hogy így van, tehát igaz, kiderül, hogy — mint a Szabad Nép szeptember 21-i számában megállapítja „Tito már a háború kezdetén a jugoszláv nép legjobb fiainak véérére vágyott. Biztos halálba küldte azokat, akik a Szovjetúnió barátai és a nép hű fiai voltak”. „Kiderült”, hogy az egész Népfelszabadító háború az ő egymillió hétszáz ezer áldozatával nemcsak hogy nem hősi epopea, hanem tisztára a Gestapo provokációjának az eredménye.

El kell ismerni és senki se vitathatja el, hogy ez a megállapítás rendkívül eredeti. Radikálisan új világitásban mutatja be nemcsak a jugoszláv Népfelszabadító háborút, hanem a Gestapot is. Ebből a megállapításból az következik, hogy a jugoszláv föld hegyei és völgyei, pa-

tekjái és árkai, erdei és rétjei azért váltak német és olasz fasiszta divíziók és usztasa-csetnik, bolgár és magyar szövetségeseik tömegsírjává, mert a Gestapo éppen Jugoszláviában titokzatos módon megfertőztetett a tömeges öngyilkosságnak égő szenvedélyével. Hogyha a jugoszláv Népfelszabadító háború a Gestapoval egyetértésben történt, ennek semmi más oka nem lehet, mint egyesegyedül csak ez: mindazok a divíziók és regimentek, akiket a jugoszláv néphadsereg számtalanszor nehéz harcokban vert és irtott, ezek rajind csak az örök nyugodalmat keresték és ravasz módon sikertült nekik, hogy az ő különös olthatatlan vágyukat ép a jugoszláv partizánok teljesítsék és pedig nem mindennapi alapossággal.

Fjodor Gladkov — akiről annakidején már Maxim Gorkij megírta, hogy nem becsüli olvasóját — Gladkov jól megértette, hogy mit kellett a budapesti pernek „bebizonyítania”, mert már szeptember 25-én azt írja a moszkvai *Literaturnaja Gazetában*, hogy „már 1941-ben lelepleződött a politikai karrierista és kalandor szíve”. Ez a szív, ez Gladkov szerint a mi Titonk szíve, akiről Gladkov, a szovjetirodalomnak ez a munkása, a következő leleplezést közli: „Ő már akkor megígérte Hitlernek, hogy kapitulálni fog, ha Hitler lehetővé teszi neki, hogy ő legyen egy jugoszláviai Kvisling kormánynak a feje. A szovjethadsereg villámgyors előnyomulása porrá és hamuvá tette Tito szándékait.”

A hiba, melyet már Gorkij Maxim megrótt az ifjú Gladkovnál, enél az öregnél, e cikk tanúsága szerint, beteges méreteket öltött, különben annyira agyalágyultnak nem tartaná a saját olvasóit, hogy feltételezné, hogy azoknak elméleti képessége odáig se terjed, hogy megállapítsák: 1941-től 1944-ig, míg a szovjethadsereg megérkezett Jugoszlávia határaitra, bizonyos időbeli távolság áll fenn, mely semmiképp sem felel meg a villámgyorsaság fogalmának. De Gladkov úgy látszik, úgy okoskodott, mért kellene neki inkább számolnia a józan emberi ésszel, mint a per rendezőinek, akik mindjárt a színelőadás bevezetésében hasonló hibákat követtek el.

Ha van ördög és ha hiszünk is neki, mint ördögnek, még akkor se szabad az ördögnek olyan módon hazudni, hogy minden gyerek azonnal rajtakapja. Rajkot pedig többek között ez a balsors is érte: Rajkot és a vádiratot, amelyben Bebleről, Kosta Nagyról, Gosnyákról, Maszlaricsról és Mrázovicsról kémszervezet ügynökeiként beszélnek, akikkel Rajk a franciósorsági gyűjtőtáborokban ismerkedett meg. A szerencsétlenség betetőzésére Rajk a bíróság előtt még Vukmanovics nevét is hozzáadta, Vukmanovicsét, „akit Temponak hívtak” — és Jugoszláviában felharsant a nevetés, mely elhallatszott messzire, minden országba. Kiderült ugyanis — hogy a Szabad Nép kedvenc szavát alkalmazzam — ezúttal valóban kiderült, hogy az ördög túl jól volt idomítva; szegény ördög azt gondolta, mennél több jugoszláv nevet sorol fel, annál jobb. De ebben a romlott világban hiába a jószándék. Az emberek nem hagyják, hogy mocskolják őket és még ha a Nagy Parancsoló parancsára is hazudnak a rágalmozók, itt az emberek olyan vakmerőek, hogy a hazugságra megmondják, hogy hazugság. Mondják és bebizonyítják pél-

dául, hogy Vukmánovics Szvetozár nemcsak hogy soha nem volt francia gyűjtőtáborokban, nem volt még Spanyolországban sem, sőt soha egyszer se a háború kitöréséig át nem lépte Jugoszlávia határát.

Rajkra ráparancsolták, hogy lehetőség szerint sorolja fel mindazoknak a legjobb jugoszláv kommunistáknak, katonai és politikai személyiségeknek a neveit, akik a mi harcunk idején és a népi forradalom győzelme után a külföldön is közismertté lettek. Rajk feladata abban állt, hogy e nevek viselőit egyetlen merész gesztussal a jelenből a maga emlékei vitágába ültesse át, azok közé az emlékek közé, amelyeket a spanyol harcosok franciországi gyűjtőtáboraikban szerzett. Rajk tudta Vukmánovics-Tempo nevét és a szófogadó vádlott legszófogadóbb szándékával belevette a vallomásába Vukmánovicsot is és ugyanezzel a legjobb szándékával a legszófogadóbb rágalmozónak, hozzátette Vukmánovics nevéhez a fatális mondatocskát: akit Temponak hívtak. Rajk tehát nemcsak hogy találkozott Vukmánovicsal a spanyol harcosok franciaországi gyűjtőtáborában, de még azt is tudta róla, hogy Temponak hívták. És míg Rajk Vukmánovicsot a francia gyűjtőtáborban szépen így elhelyezte, Vukmánovics elvtárs Crnagorában ül börtönben és az időben se ő, és senki más nem is sejtette, hogy az ő nevéhez egyszer még hozzá fűzik majd a Tempo szót, mert csak 1940 óta hívják és ismerik ezen a néven.

„Történt ez 1940. októberében az ötödik pártkonferencián. Én, mint a szerb pártszervezetek pártdelegátusa arról beszéltem, hogy meg kell gyorsítani a pártmunka tempóját. Tito elvtárs egyetértett velem és mivel-hogy akkor mindnyájan illegálitásban éltünk, ő nem tudta a nevemet és ezért felszólalásában azt mondta, hogy egyetért azzal, amit Tempo elvtárs kifejtett. Így kaptam ezt a nevet.” Ez Vukmánovics Szvetozár elvtársnak a nyilatkozata, melyet e kérdésben a Tanjug tudósítója előírt.

Ami a többieket illeti, akiket Rajk megnevezett, se Bebler, se Mrázovics, se Maszlarics egyáltalán nem látták az említett gyűjtőtáborokat, tehát Rajk is pusztán rosszul elsült jóakarattal találkozott ott csak velük. Ilymódon mindjárt kezdetben veszedelmes repedések keletkeztek az egész kiagyalt épület alapjaiban. Ha ehhez még hozzátesszük a már említett tényt, hogy Rajk nem volt az egyetlen, aki a spanyolországi magyar harcosok közül életben maradt s hogy mégis mindezek a spanyolországi harcosok egész a perig semmit arról nem tudtak, hogy az ő párttitkáruk Rajk áruló volt és még Spanyolországban ki lett zárva a pártból — akkor már nemcsak a kiagyalt épület repedéseiről, hanem szédületesen ingadozó alapjairól kell beszélni.

És még valami. Figyeljük csak meg Rajknak a stílusát, a módot, ahogy kifejti és értékeli az események menetét és a politikai szituációt. Volt-e valaha csakugyan rendőrkém, azt nem tudom, de szemellátható, hogy ma illetőleg ebben a perben, mikor Jugoszláviáról beszél, a Szovjetunió felszabadító szerepéről, a jugoszláv intézményekről és politikai módszerekről, egyszerűen mintha írna vagy felolvasna valami vezércikket a Tájékoztató Iroda sajtójából — ez a Rajk százszázalékosan a Tájékoztató Iroda szemével néz mindent, a Tájékoztató Iroda következetes

ideológiai képviselője. Ő, ez állítólagos trockista, a trockistákról ugyanazzal az elméleti értékeléssel, mint államügyész korában a moszkvai perben Visinszki. Ha trockista, akkor nem érthet egyet Visinszkiel. Amikor Rajk Jugoszláviáról beszél, akkor a Tito „nacionalista és lényegében szovjetellenes politikáját” emlegeti, a jugoszláv népfrontról azt mondja, hogy „nacionalista alapelveken” épül, ezt halljuk az ő szájából, hogy „Tito politikája az Amerikai Egyesült Államok felé orientálódik”, és hogy „se Tito, se a jugoszláv kormány többi tagjai sose is akarták, hogy Jugoszláviában szocializmus legyen... kénytelenek voltak úgy tenni, mintha akarnák a szocializmust, mert számolniuk kellett a Szovjetunióval és az új népi demokratikus államokkal”, amit a Szabad Nép is meglehetősen húz alá. Magyarország ma a Tájékoztató Iroda egyik országa és Rajk, aki állítólag ellensége ennek az országnak, úgy beszél, mintha a Tájékoztató Iroda Határozatát és a Szovjetunió Jugoszláviához intézett jegyzékét olvasná fel. A Szabad Nép is így ítéli meg, mert vastag betűkkel nyomtatja Rajk vallomását, hogy Jugoszláviában „a kommunista pártnak nincs önálló független szerepe”, s ha az ember mindezt olvassa, akkor felmerül a kérdés, kém áll-e itt a bíróság előtt, vagy pedig a Tájékoztató Iroda lánglelkű orthodox propagátora, aki akárcsak a budapesti rádió szerb-horvát nyelvű emissziója, leckézteti Jugoszláviát a marxizmus helyes és a Tájékoztató Iroda szellemében alaposan megreformált tanaiból. Ez a vádlott ugyanazt állítja, amit a Szovjetunió utolsó diplomáciai jegyzékéi t. i. hogy itt nálunk üldözik a kommunistákat, hogy a mi sajtónk rágalmazza a Szovjetuniót és hogy mi egyszerűen fasiszta ország vagyunk. Az elnök is tökéletesen egyetért Rajkkal és például egy kalap alá veszi a mi szemünkfényét, büszkeségünket, a jugoszláv néphadsereget és a fasiszta fegyveres bandákat.

„Rajk: Emellett a fegyveres erő mellett terve kidolgozásánál számításba vette Tito a Nyugaton angol-amerikai zónában tartózkodó volt Horthy és Szálasi-féle katonai, rendőrségi, csendőrségi fasiszta egységeket... arra az időpontra, amikorra a puccsot végre kell hajtani, ezek az erők is rendelkezésre fognak állni.

Elnök: Mit gondol, kérem, ha magyar területre kerültek volna ezek a fasiszta és jugoszláv egységek, akkor ezek itt mit csináltak volna? Gondoltak akkor erre?

Rajk: Minden esetre a legmesszebbmenő kegyetlenkedés, mészárlás lett volna azokkal a demokratikus erőkkel szemben...”

Hogy Rajknak ez a válasza a jugoszláv hadsereget illetően még szörnyűbben, háborzongatóbban hangozzék, a rémregény szellemében a Szabad Nép ezt ijeszítően vastag betűkkel nyomtatja s ha valaki most azt mondja, hogy van ennél aljasabb méregkeverés, háborús uszítás, mesterséges, rágalmakon alapuló a jugoszláv nép ellen való izgatás, hogy lehet ezt bectelenebb módszerekkel is elvégezni — állítom, az hazudik.

Ami azonban a szerzőket illeti, azoknak szemére kell vetni, hogy a kompozíció legelemibb szabályait se ismerik, mert különben nem történne az, hogy valamennyi vádlott a Tájékoztató Iroda stílusában be-

szél, kivétel nélkül mind, egyetlenegy sincs, akinél csak nyoma is volna egyéni stílusnak és „ideológiai” kisiklásnak. Például Pálffy azt mondja, hogy arra törekedett, hogy „mint Jugoszláviában, úgy Magyarországon is a párt helyett a népfront, tömegszervezet, melyben a városi és falusi burzsoázia diktál, vegye át a vezetést.” Épúgy mint Jugoszláviában. És a Szabad Nép lelkesen, igen elégedetten ezt a „vallomást” kurzívval nyomatja ki, mint amikor a tanítóbácsi piros tintával ráírja a dolgozatra, hogy kitűnő s még alá is húzza ezt a kvalifikációt. Ez a volt Horthy tiszt a Tájékoztató Iroda Határozatát citálja persze a forrás megnevezése nélkül, amikor azt mondja, hogy a magyar kommunista pártba ugyanazt a „diktátori rezsimet, bensődemokrácia nélkül” akarta meghonosítani, mint amilyen a jugoszláv pártban uralkodik. A cikkekről és beszédekről, amelyekben a mi vezetőink azt hangoztatják, hogy szocialista országok között egyenjogú, szocialista viszonyoknak kell fennállania, Pálffy azt mondja, hogy az „a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen irányuló propaganda”. És ugyancsak Pálffy „vallja”, hogy „mint ismeretes, Jugoszlávia igyekezett Albániát a maga gyarmatává süllyeszteni” és hogy Rankovics elvtárs „soviniszta politikát követ”, de nemcsak Jugoszláviában, hanem — még Magyarországon is! Rankovics ugyanis utasította volna Pálffyt, hogy „Magyarországon a magyarok közt soviniszta politikát folytasson” a jugoszláv imperialista célok érdekében. Furcsa imperializmus, amely a meghódítandó országok népeiben a nemzeti szenvedélyeket igyekszik lánggra lobbantani — önmaga ellen! Valami különös végsőig fokozott internacionalista sovinizmus volna ez pontosan fából vaskarika.

A Tájékoztató Iroda százszázalékosan tökéletes ideológusa Dr. Szönyi Tibor is, ez a vádlott is „a jugoszláv helyzetről” beszél, ahol „a pártnak az ország politikai életében nincs látható szerepe, hanem a helyét elfoglalja a népfront” — szó szerinti a Tájékoztató Iroda Határozatát plagizálja.

Ez Judin stílusa, Judin dikciója, Judin mélysége, Judin „marxizmusa”, és Judin szellemtelen szelleme — az ember azt hinné, hogy ezek a vádlottak szorgalmasan bemagolták a leckéiket. És az ember, aki ezt gondolná, nem tévedne.

Első alapvető követelmény a fantázia minden termékével szemben, hogy a közönség elfelejtse, hogy a fantázia szüleményeivel van dolga. Ez: a szerző úgy érheti el csak, hogy tökéletesen ismeri témája anyagát, tökéletesen ismeri a szóbanforgó cselekmény helyszínét és idejét. A szerzőnek reális attribútumokkal kell ellátnia az ő fantáziája szüleményeit és ha a cselekményt egy térben mondjuk Magyarországon és 1945-ben játszódtatja le, akkor ismernie kell a viszonyokat ezidőben az illető országban.

Hogy jól megértsük egymást: Shakespearenek szabad beszélni a cseh tengerről, Shakespeare megengedheti magának, hogy tündéreket és kísérteteket vigyen a színpadra. Miért engedheti meg magának? Azért, mert ő ezzel nem hazudik, ezzel ő megmondja, hogy a képzelete itt a teremtő. És ez igaz.

Nem így azonban a mi kétbalkezes szerzőink, akiknek az elmeszülménye a budapesti pör címén kerül majd az emberi szégyen dokumentumai közé. Az ő feladatuk az lett volna hogy fékevesztetten nyar-

galjon képzeletük és büntettet büntetfre halmozzanak s ahol, mint például a jugoszláv államférfiaknál, a büntettet nem lehet konstruálni, ott a büntettek szándékaif költsék — ámdé, ellentétben Shakespearerel, úgy, hogy ne lehessen észrevenni mennyire nincs másról szó, mint az ő termékeny képzeletükről. Ők tehát nem élhetnek a költői szabadsággal, mint amilyen például a tenger partján elterülő cseh birodalom. Az ő „csefekményük” minden tartozékának meg kellett volna őrizni a valószínűség látszatát.

A budapesti pör rendezői nem vették kellőképen figyelembe ezt a követelményt. A helyszín hiányos ismerete, közismert tények gondtalan figyelmenkívül hagyása, minden legkezdetlegesebb logika teljes elhanyagolása s az egyes részletek kivételében mutatkozó felületességük által, maguk a scenáristák vetik szét megszámlálhatatlanul sokszor a rendszert, melyen egész épületük nyugszik. A publikum nem hajlandó elnézésre, a szerzők magukra vessenek, ha a helyszíntől való túlságosan nagy földrajzi távolság vagy pedig amiatt, mert még nem váltak kellőképp otthonossá az országban, amely a scenáriójuk színtere, elmarad a remélt hatás. A hálátlan publikum nem érez mást, mint undort, undorítónak találja a szemelláthatóan durva és butaságukban kiáltó kiagyalt rémtörténeteket...

A budapesti pör scenárió-írói úgy gondolták hogy bizonyos képes természetű fordulatok előadásánál legjobb minél kevesebbet beszélni, mert akkor csökken a valószínűsége, hogy ráffakapják őket a hazugságon. Elvnek ez nem rossz, de vannak esetek, amikor a túlzott szűkszavúság bizalmatlanságot, legalább is bizalmatlanságot idéz elő.

„1945 május végén Rajk László visszatért Magyarországra. Multját sikerült ellepleznie és megjátszotta a sokat üldözött, a spanyol harcokban megedzett kommunista szerepét. A Magyar Kommunista Párt nagybudapesti titkára, országgyűlési képviselő, belügyminiszter, majd külügyminiszter lett.”

Így szól a vádirat idevágó passzusa. Multját sikerült ellepleznie. Sikerült. Ahogy a pesti kuplé szól: „Egyiknek sikerül, a másiknak nem...” Csak hogy iff nem dalról, hanem véres, igen véres kérdés tisztázásáról volna szó. Maga Rajk, aki különben órákon keresztül valószínű disszertációkat recitál arról, hogy ő az emberiség söpredékének is söpredéke, erről csak lakonikusan emlékezik meg. Sikerült lelepleznie a multját. Ennyi az egész. Semmi több. Hogyan sikerült? Sikerült.

Ha valaki ilyen filmscenárióval akarná megkeresni a kenyerét, bizony felkopná az álla. A fantázia szüleményeinek, ha valószínűen akarnak hatni, szükségük van a kézzelfogható érzékelhetőségekre, konkrétfizálásra. Kevéssé tehetséges regényírók is tudják, hogy az illuzió érdekében pontosan le kell írniuk a cselekmény színterét, a helyet és az időt. Ezt a fajta részletezést kerülni óvatosságra, de semmiképp sem a tehetség biztosságára vall. A budapesti per című fércmű iparosai bíztak a népügyész és az esküdtek diszkrécijában. Ebben nem is tévedtek. Az egész színelőadás folyamán egyetlen esküdt se alkalmatlanokodott tapintatlan kérdésekkel. Semmiféle kérdéssel sem. A védőügyvédek is szerfölött jól viselték magukat, a vádlottakat egyszer se závarták a lelki

gimnasztikában, mely abból állt, hogy úgy mocskolják saját magukat, mintha minden emberi méltóság nélkül jöttek volna a világra. Az elnök is megmaradt szigorúan a szerepben, hogy inkább sügő, mint kérdező legyen. De ez mind csak látszólagos megoldás. A szerepek megszerkesztőinek kötelességük lett volna, hogy kevésbé takarékoskodjanak a fáradsággal és több élénkséget vigyenek bele a színelőadásba. A bíróság lehet diszkrét, de az emberi ész az átkozottan kíváncsi természetű és túlságosan diszkrét bíróság gyanússá válik, a rossz rendezés gyanúját kelti.

Tudom, a kontármunkájukat az ő megbízóik haragjával szemben azzal igyekeznek majd menteni, hogy kénytelenek voltak bizonyos tövises kérdések fölött hallgatással és sietve átsiklani. Senki se vonja kétségbe, hogy nem volt könnyű a feladatuk. Ennek ellenére a gazdák joggal fogják a szemükre vetni, hogy helyenként egyszerűen minden komolyság nélkül, könnyelműen dolgoztak, elfelejtkeztek olyan apróságokról, amelyeket mindenki ellenőrizhet és épp az apróságok jelentik a végzetes veszedelmet az ilyen merész vállalkozásoknál. Egész sor ilyen apróság közül hadd ragadjak ki egyet, Rajk vallomásának azt a részét, melyet valamennyi vádlottnak a szájába rágláltak s melyet a vádirat főmőren a következő szavakban foglal össze:

„Az amerikai kémkedés Magyarországon egyre inkább a külföldi felderítés jugoszláv kémeit, Tito küldötteit, tolta előtérbe. Aljasul visszaélve azzal a testvéri rokonszenvvel, melyet a magyar demokrácia a jugoszláv dolgozó néppel szemben táplált, Tito diplomáciai képviselői és egyéb hivatalos küldöttei attól a pillanattól kezdve, hogy 1945 elején Magyarországra tették lábukat, a legarcátlanabb módon építették ki kémhálózatukat. Elsősorban Rajk Lászlót állították szolgálatukba, akinek rendőrspicli és kém multját ismerték. Rajk készséggel adta Cicmil ezredesnek, a jugoszláv katonai bizottság vezetőjének, Mrázovics jugoszláv követnek, Brankov követségi ügyvivőnek és a hozzáforduló jugoszláv kémekek hosszú sorának a legkülönbözőbb információkat.”

Tehát „testvéri rokonszenv, melyet a magyar demokrácia a jugoszláv dolgozó néppel szemben táplált.” A dátum fontos: „1945 elején”. Ezt állítja a vádirat. De kinek higgyünk, a vádiratnak vagy a Magyar Kommunista Párt főtitkárának, akinek nem volt ilyen kedvező véleménye a magyar demokráciáról még 1946-ban sem, mert ő még 1946 szeptember 28-ikán eképen beszél:

„Feltétlenül meg kell kezdeni a magyar diplomácia demokratizálását is. (Helyeslés, taps) Ezen a téren még a kezdet kezdetén vagyunk. Pártunknak mindent meg kell tennie, hogy a régi, többségükben a demokráciával nem rokonszenvező külügyi alkalmazottak helyébe gyorsan megfelelő szaktudással és nyelvismerettel rendelkező demokratikus erők kerüljenek. Pártunknak, mely a magyar külügyi szolgálatban igen gyakran van képviselve, ezen a téren nagyon sok pótolnivalója van és ezt pótolni is fogjuk. (Taps)”

Kinek higgyünk, a vádiratnak vagy Rákosinak, aki az akkori magyar kormányban koalíciós pártként résztvevő kisgazdapárttól azt állította, hogy „a kisgazdapártban ma már többségben vannak azok, akik ellen-

zik egy erőteljes demokrácia kiépítését . . . mely megkísérli, hogy uralmát az egész országra kiterjessze." (A népi demokrácia útja, Szikra, 65. és 76. oldal).

Kinek higgyünk, a vádiratnak vagy Gerő Ernő miniszternek, aki egész másképp látja még 1946-ban is a helyzetet, mint ahogy azt a vádirat 1945-ről állítja.

„A mi diplomáciánk kevés kivételtől eltekintve Horthy-diplomácia. A legférgesebbje részben elhullott ugyan, de a törzs benn maradt. Ezen a diplomáciával, ilyen diplomáciai apparátussal nem lehet megvalósítani az új népi demokratikus Magyarország követelte külpolitikáját . . . Ezen a téren is példát vehetünk déli szomszédunktól: az új, demokratikus, népi Jugoszláviától. (Nagy taps) (A népi demokrácia útja, Szikra 101. oldal).

Másik könyv, melyet a magyar Tájékoztatásügyi minisztérium adott ki 1947-ben, bőséges anyaggal bizonyítja, hogy se Rákosi, se Gerő nem látott túl feketén. A könyv címe: „Fehér könyv” és alcíme: „A magyar köztársaság és demokrácia elleni összeesküvés okmányai”. E könyvből kitétnik, hogy még 1947-ben is a legnagyobb kormányzópártok legkiemelkedőbb vezetői résztvettek a magyar köztársaság és demokrácia elleni összeesküvésben. A cél „a törvényes” kormányzó Horthy tenger-nagy visszatérése és az egész összeesküvés át volt hatva a fajvédő, imperialista magyar sovinizmus szellemével.

Miért kibebíteni a magyar kommunisták érdemeit, akik csak macskacs harc árán tudták elérni, hogy a legsötétebb reakció fészkeiktől megtisztítsák országukat? Vajjon jogos-e, hogy a vádirat az akkori magyar demokráciáról úgy beszél, mint ahol testvéri rokonszenvet táplálnak a dolgozó jugoszláv néppel szemben? Vajjon Nagy Ferenc, Kovács Béla, Dr. Donáth György, Arany Bálint, Héder János, Mistéth Endre — ezek s az effélék táplálhattak rokonszenvet a dolgozó jugoszláv nép iránt? Nyilvánvaló, hogy ez a beállítás csak a melodramatikus ellentét kedvéért kellett: fekete, legfeketébb jugoszlávok az egyik oldalon s a másikon nemes, nyíltszívű, együgyű magyarok.

Ami pedig a jugoszláv kémek hálózatát illeti, **1945-ben** és ami Cicmil ezredest illeti, akiről maga a vádirat kikottyantja, hogy Magyarországra, mint a jugoszláv katonai misszió főnöke érkezett — erről csak azt lehet mondani, hogy a vádirat szerkesztői oly hanyagok e pontban, olykevessé ismerik a helyet és időt, melyről beszélnek, hogy a gazdáik joggal vonhatnák őket felelősségre. Jugoszláv kémhálózat 1945. elején! Minek kellett akkor a jugoszlávoknak kémhálózat? Magyarország megszállott terület. A legmagasabb instancia a legfelsőbb hatalom a Szövetséges Ellenőrző Bizottság, melyet a Szovjetunió, Nagy-Britannia, az Amerikai Egyesült Államok, Csehszlovákia — és Jugoszlávia képviselői alkotnak. Ennek a Bizottságnak a tagjai korlátlan joggal rendelkeztek, joguk volt, hogy ellenőrizzék a megszállott Magyarország egész állami apparátusát. Azonkívül a kártérítésről szóló szerződés értelmében Budapesten székelt Szovjetország, Jugoszlávia és Csehszlovákia kártérítési bizottsága is. Ez a bizottság fel volt jogosítva, hogy ellenőrizzen minden üzemet és betétként nyerhessen minden üzem ügyvitelébe. Bármelyik e bizottságok közül, ha csak kedve támadt rá, hogy birtokába

jusson valami „titoknak”, semmi mást se kellett hogy tegyen, mint hogy egyszerűen hivatalosan követelje az őt érdeklő adatokat. Miféle „titkokat” szolgáltatott ki „a jugoszláv kémeknek” Rajk vádlott, Rajk erről így vall:

„Elnök: Milyen természetű volt ez az adatszolgáltatás? Ténybelileg mire terjedt ki?

Rajk: Kiterjedt például, — ami a jugoszláv kormányt rendkívül érdekelte — a magyar költségvetésre. Aztán a Nagy Ferenc féle, a Kovács Béla és mások által vezetett összeesküvés adataira. Megkapták tőlem a rendőrség működési- és szolgálati szabályzatát. Mindezeket, mint államtitkot kapták meg tőlem Brankovon keresztül a jugoszláv körök.”

Így sorolja fel Rajk „a titkokat”, amelyeket elárult és mi sem jellemzőbb, mint hogy azok, akik e „vallomást” megszövegezték, szükségesnek látták maguk is, hogy Rajk még hozzátegyje, hogy mindezek az adatok „államtitkok”.

Ezek szerint Jugoszlávia a föld legélhetősebb állama, olyan élhetően, amilyen még nem is volt ennek a földnek a hátán, hogy ha kémeket kell tartania sőt kémszervezetet, kémhálózatot a szomszédos legyőzött Magyarországon azért, hogy megtudjon titkokat, mint amilyen a rendőrség működési- és szolgálati szabályzata és adatokat az ellenforradalmi összeesküvésről, melyet fotókópiák kíséretében a magyar Tájékoztatásügyi minisztérium Fehér könyv címen adott ki s mely könyvet e sorok írójának is megküldték Zágrábba Budapestről a kéréssel, hogy egészében vagy ha ez nem lehetséges, akkor legalább részleteiben közöltesse a jugoszláv sajtóban... Ki olyan bárgyu, hogy fülét falhoz szorítva hallgatódzék ott, ahol tele torokból, a szándékkal beszélnek, hogy lehetőleg az egész világon meghallják?